

رابطه بین مؤلفه‌های هوش هیجانی با موفقیت تحصیلی (آزمون جامع زبان فارسی)

فارسی آموزان غیر فارسی زبان مرکز آزفا دانشگاه فردوسی مشهد.

کیمیا روحانی نقاب^۱، عطیه کامیابی گل^۲ «نویسنده مسئول»، سید امیر امین یزدی^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد

۲- استادیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد

۳- استاد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد

Kimia.rohani.neghab@gmail.com

چکیده

امروزه اهمیت نقش هوش هیجانی در حیطه‌ی موفقیت تحصیلی در حال گسترش است. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین مؤلفه‌های هوش هیجانی با مهارت‌های زبانی و موفقیت تحصیلی فارسی‌آموزان غیرفارسی زبان در دانشگاه فردوسی مشهد می‌باشد. جامعه‌ی آماری شامل ۹۳ دانشجوی فارسی‌آموز است که در آزمون جامع زبان فارسی شرکت کرده، به پرسشنامه‌ی هوش هیجانی شرینگ (۱۹۹۶) پاسخ دادند. محاسبه‌ی همبستگی و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار اسپاس پی‌اس اس نسخه‌ی ۲۵ در سطح معناداری ۰/۰۵ انجام شد. نتایج نشان داد میان مؤلفه‌های هوش هیجانی با مهارت‌های زبانی و نیز میان نمره‌ی کل هوش هیجانی و نمره‌ی کل آزمون جامع رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی:

هوش هیجانی، مهارت‌های زبانی، موفقیت تحصیلی، فارسی‌آموز

^۱ kimia.rohani.neghab@gmail.com

^۲ مشهد، میدان آزادی، پردیس دانشگاه فردوسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه زبان و ادبیات فارسی، ۵۱۳۸۸۰۵۲۴۹

kamyabigol@um.ac.ir

^۳ مشهد، میدان آزادی، پردیس دانشگاه فردوسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه روانشناسی مشاوره و تربیتی، ۵۱۳۸۸۰۳۶۴۶

Yazdi.amin@gmail.com

مقدمه و هدف

در سال ۱۹۹۵ (گلمن ۱، ۱۹۹۵) چارچوب صلاحیت شخصی را که مفهوم هوش هیجانی از آن منتج می‌شود این طور مطرح می‌کند که هیچ‌کس نمی‌تواند تمام ویژگی‌ها را یک‌جا داشته باشد، بلکه هر کسی نقاط ضعف و قدرت خود را دارد و طبیعتاً برای نائل شدن به عملکرد ایده‌آل به چندین گونه از این مهارت‌ها مورد نیاز است. این اصطلاح در میان ۵ طیف، گسترش یافته است: خودآگاهی، خودگردانی یا خودکنترلی، انگیزه، همدلی و مهارت‌های اجتماعی.

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی میزان هوش هیجانی و ارتباط آن با مهارت‌های چهارگانه زبانی (گفتاری، شنیداری، خوانداری و نوشتاری) فارسی‌آموزان غیر فارسی‌زبان در مرکز آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان دانشگاه فردوسی مشهد می‌باشد. پرسش‌های پژوهش

آیا بین مؤلفه‌های هوش هیجانی و موفقیت تحصیلی (آزمون جامع) در فارسی‌آموزان دانشگاه فردوسی مشهد ارتباطی وجود دارد؟

آیا بین مؤلفه‌های هوش هیجانی و مهارت گفتاری در فارسی‌آموزان دانشگاه فردوسی مشهد ارتباطی وجود دارد؟

آیا بین مؤلفه‌های هوش هیجانی و مهارت شنیداری در فارسی‌آموزان دانشگاه فردوسی مشهد ارتباطی وجود دارد؟

آیا بین مؤلفه‌های هوش هیجانی و مهارت خوانداری در فارسی‌آموزان دانشگاه فردوسی مشهد ارتباطی وجود دارد؟

آیا بین مؤلفه‌های هوش هیجانی و مهارت نوشتاری در فارسی‌آموزان دانشگاه فردوسی مشهد ارتباطی وجود دارد؟

تئوری و پیشینه تحقیق

ظهور پژوهش در زمینه‌ی هوش هیجانی ریشه در دیدگاه وکسلر درباره "جنبه‌های غیر عقلانی هوش عمومی" دارد که در سال ۱۹۴۰ بیان گردید (بار-آن، ۱۹۹۷). از دیگر روان‌شناسانی که دیدگاه متعارف در مورد هوش را به چالش کشیدند مایر و سالووی هستند، آنها اولین کسانی بودند که در سال ۱۹۹۰ مدل جامع هوش هیجانی را معرفی و پژوهش‌های خود را بر جنبه‌ی هیجانی هوش معطوف نمودند. (بار-آن، ۱۹۹۷). یافته‌های مایر و سالووی همراه با بخش اعظم نظریه در زمینه هوش هیجانی، مقدمات تألیف کتاب معروف "هوش هیجانی" را توسط دانیل گلمن در سال ۱۹۹۵ فراهم کرد (بار-آن، ۱۹۹۷). نلسون و لاو (۲۰۰۴) گزارش دادند که مهارت‌های هیجانی عاملی مهم در موفقیت تحصیلی و عملکرد آزمون در دانش‌آموزان و دانشجویان می‌باشند.

کانت و نوواک (۲۰۰۷) به ارتباط بین متغیرهای مربوط به مهارت‌های روابط میان فردی با پیشرفت تحصیلی اشاره کردند و نشان دادند که ترکیب هوش هیجانی و هوش تحصیلی در رشد دانش و موفقیت تحصیلی آنها عامل مهمی به شمار می‌آید.

^۱ Goleman

^۲ Nelson, D & low, G.

^۳ Kont & Nowak

ونسلا (۲۰۱۳) رابطه‌ی بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبستانی با معلولیت یادگیری را مورد بررسی قرار داد.

از جمله پژوهش‌های انجام شده در این زمینه در ایران، می‌توان به (دهشیری، ۱۳۸۵) اشاره کرد که در پژوهشی تحت عنوان "بررسی رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان" به این نتیجه دست یافت که همبستگی معناداری بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی وجود دارد.

پیشقدم و قنسولی (۲۰۰۸) پژوهشی تحت عنوان "نقش هوش هیجانی در یادگیری زبان انگلیسی و موفقیت تحصیلی" انجام دادند. نتایج رابطه معناداری، هر چند اندک، میان سازه‌های هوش هیجانی با برخی مهارت‌ها و موفقیت تحصیلی را نشان داد. تنها پژوهش صورت گرفته بر روی هوش هیجانی و مهارت خوانداری و نوشتاری فارسی‌آموزان غیر فارسی زبان توسط باقری در پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد (۱۳۹۴) انجام گرفته است.

بر اساس یافته‌های حاصل از داده‌های ارائه شده در پژوهش ذکر شده این نتیجه به دست آمد که میان هوش هیجانی و مهارت زبان‌آموزان خارجی در خواندن زبان فارسی رابطه‌ی مثبت وجود دارد. همچنین یافته‌های پژوهش فوق نشان از عملکرد همگن‌تر زنان نسبت به مردان داشته است.

مواد و روش‌ها

ابزارهایی که در این پژوهش به کار گرفته شده است شامل:

۱- پرسشنامه‌ی هوش هیجانی شرینگ (۱۹۹۶)

این پرسشنامه در سال ۱۹۹۶ براساس نظریه گلمن (۱۹۹۵) توسط شرینگ ۲ تدوین شده است و در ایران توسط منصوره (منصوری، ۱۳۸۰) هنجاریابی شد و شامل ۳۳ سؤال است که دارای ۵ مؤلفه می‌باشد. این مؤلفه‌ها عبارتند از: خودانگیزی، خودآگاهی، خودکنترلی، همدلی و مهارت‌های اجتماعی. پاسخ‌ها به صورت ۵ درجه‌ای لیکرت و ترتیبی (همیشه، اغلب اوقات، گاهی اوقات، به ندرت، هیچ وقت) می‌باشند.

۲- نرم افزار اس پی اس اس

ابزار دیگر استفاده از نرم افزار تحلیل آماری اس پی اس اس می‌باشد که نسخه‌ی ۲۵ آن جهت تحلیل داده‌های آماری در سطح معناداری ۰/۰۵ انجام شده است.

در ادامه جهت جمع آوری اطلاعات موردنظر درباره‌ی هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن از پرسشنامه‌ی هوش هیجانی استفاده شد.

^۱ Vanessa, C. P

^۲ Shering

ششمین همایش بین‌المللی مطالعات زبان و ادبیات در جهان اسلام

The 6th International Conference on Language and Literature Studies in the Islamic world

جمع آوری و تحلیل داده‌ها

جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل ۹۳ نفر فارسی‌آموز مرکز آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان دانشگاه فردوسی مشهد می‌باشند که از این تعداد ۶۹ نفر مرد و ۲۴ نفر زن بوده‌اند.

این آزمودنی‌ها به پرسشنامه‌ی هوش هیجانی شرینگ به صورت کامل پاسخ دادند و پس از گردآوری و تصحیح پرسشنامه‌ها، ارتباط نمره‌ی کل هوش هیجانی و هر کدام از مؤلفه‌ها با نمره‌ی کل آزمون جامع زبان فارسی و هر یک از مهارت‌های زبانی (گفتاری، شنیداری، خوانداری و نوشتاری) به طور جداگانه بررسی و محاسبه گردید.

به منظور توصیف داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی شامل آماره‌های فراوانی، میانگین و انحراف معیار بهره برده شد. سپس در بخش آمار استنباطی، برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف و بررسی ضرایب چولگی^۱ و کشیدگی^۲ استفاده شده است و با توجه به نرمال بودن داده‌های پژوهش، فرضیات با آزمون همبستگی پیرسون بررسی شدند. در جدول زیر آماره‌های توصیفی شاخص‌های پژوهش شامل تعداد پاسخگویان، کمترین نمره، بیشترین نمره، میانگین و انحراف معیار گزارش شده است.

جدول ۱. توصیف پاسخگویان بر اساس شاخص‌های پژوهش

نام متغیر	تعداد	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	میانگین	انحراف معیار
سن	۹۳	۱۷	۴۴	۲۷/۰۸۶	۶/۲۱۵
خودانگیزی	۹۳	۱۰	۲۹	۱۹/۳۱۲	۳/۳۶۹
خودآگاهی	۹۳	۱۵	۳۶	۲۶/۰۵۴	۳/۸۱۲
خودکنترلی	۹۳	۷	۳۰	۲۰/۷۱	۳/۷۵۸
همدلی	۹۳	۹	۲۴	۱۷/۵۱۶	۳/۳۰۲
مهارت‌های اجتماعی	۹۳	۶	۲۲	۱۴/۶۳۴	۳/۰۹۹
نمره هوش هیجانی	۹۳	۷۰	۱۳۲	۹۸/۲۱۵	۱۱/۰۹۳
خوانداری	۹۳	۳/۵	۱۸	۹/۳۷۶	۲/۸۴۶
شنیداری	۹۳	۲	۱۸	۱۱/۹۲۵	۳/۴۴۳
نوشتاری	۹۳	۰	۱۹/۷۵	۸/۴۷	۴/۵۰۷
گفتاری	۹۳	۱/۵	۲۰	۱۳/۲۲	۴/۲۶۲
نمره کل آزمون جامع فارسی	۹۳	۱۸/۲۵	۷۴/۵	۴۳/۰۱۷	۱۱/۲۲۴

^۱ Skewness

^۲ Kurtosis

ششمین همایش بین‌المللی مطالعات زبان و ادبیات در جهان اسلام

The 6th International Conference on Language and Literature Studies in the Islamic world

همبستگی

در خصوص سؤال اول پژوهش، جدول ۲ میزان همبستگی متغیرها را نشان می‌دهد.

جدول ۲- نتایج آزمون همبستگی - نمره کل آزمون جامع فارسی

آزمون جامع		
نام متغیر	ضریب همبستگی پیرسون	مقدار معناداری
خودانگیزی	*	*
خودآگاهی	*	*
خودکنترلی	*	*
همدلی	*	*
مهارت‌های اجتماعی	*	*
نمره هوش هیجانی	*	*

نتایج و بحث

نتایج این پژوهش با توجه به جدول ۲ نشان می‌دهد که بین نمره‌ی کل هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی (نمره‌ی کل آزمون جامع فارسی) فارسی‌آموزان مرکز دانشگاه فردوسی مشهد رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه برخورداری افراد از هوش هیجانی بیشتر است، میزان موفقیت تحصیلی آنها نیز در سطح بالاتری قرار دارد. این یافته مؤید نتایج به دست آمده توسط بشارت، رضازاده، فیروزی و حبیبی (۱۳۸۴)، خلیل آذر (۱۳۸۶)، حنیفی و جویباری (۱۳۸۹) و فهیم و پیشقدم (۲۰۰۷) مبنی بر اینکه رابطه‌ی معنا داری و مثبت بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی وجود دارد، می‌باشد.

در ادامه بین نتایج این پژوهش با نتایج پژوهشی رهنما و عبدالملکی (۱۳۸۸)، دهشیری، (۱۳۸۵)، زهراکار (۱۳۸۵) و جعفری و احمدزاده (۱۳۹۳) مبنی بر اینکه مؤلفه‌های هوش هیجانی نقش معنا داری در پیشرفت تحصیلی دارند، همخوانی وجود دارد.

نتایج این پژوهش در بررسی سؤالات دیگر مبنی بر ارتباط هریک از مؤلفه‌های هوش هیجانی با مهارت‌های زبانی (گفتاری، شنیداری، خوانداری و نوشتاری) نشان می‌دهد که هر کدام از مؤلفه‌های هوش هیجانی (خودآگاهی، خودانگیزی، خودکنترلی، همدلی و مهارت‌های اجتماعی) به طور جداگانه با مهارت‌های زبانی فارسی‌آموزان مرکز فردوسی مشهد، ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. براساس این یافته‌ها از بین مؤلفه‌های هوش هیجانی، خودآگاهی مؤلفه‌ای است که با هر چهار مهارت زبانی رابطه‌ی معنا داری را نشان می‌دهد و در ادامه به ترتیب مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی و خودکنترلی بیشترین رابطه‌ی معناداری و همبستگی مثبت را با مهارت‌های خوانداری و شنیداری و مؤلفه‌های خودانگیزی و همدلی کمترین رابطه‌ی معنا داری را با هر چهار مهارت زبانی داشته است.

یافته‌های این پژوهش تا حدی تأیید کننده‌ی پژوهش (پیشقدم و قنسولی، ۲۰۰۸)، مبنی بر اینکه هوش هیجانی نقش موثری در مهارت صحبت کردن (گفتار) ایفا می‌کند. پژوهش (باقری، ۱۳۹۴)، مبنی بر نقش رابطه‌ی مثبت میان هوش هیجانی مهارت خوانداری (در زبان فارسی) می‌باشد.

نتیجه‌ی نهایی این پژوهش نشان داد که بین مؤلفه‌های هوش هیجانی سه مؤلفه‌ی خودآگاهی و خودکنترلی و مهارت‌های اجتماعی بیشترین نقش و تأثیرگذاری را در موفقیت تحصیلی زبان‌آموزان (آزمون جامع زبان فارسی) داشته است. همچنین از بین مؤلفه‌های هوش هیجانی با مهارت‌های زبانی به ترتیب بین شنیدار، خواندار، گفتار و نوشتار رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد.

پیشنهادات

در همین راستا، نتایج این پژوهش می‌تواند به مدرسان زبان فارسی کمک کند که در امر تدریس برای بالا بردن قابلیت‌های هوش هیجانی زبان‌آموزان از برنامه‌های آموزشی مربوط به هوش هیجانی استفاده کنند. و نیز کاربرد این نتایج نیازمند برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزش هوش هیجانی توسط کارگزاران آموزشی اعم از مدارس و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی برای مدرسین و زبان‌آموزان می‌باشد. همچنین مؤلفین می‌توانند با تکیه بر این نتایج در تهیه و تدوین منابع درسی، آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان از فنون و روش‌هایی استفاده کنند که اهمیت بیشتری به هوش هیجانی می‌دهند. و در نهایت، پژوهشگران جدید با گسترش این نوع از پژوهش‌ها و رفع محدودیت‌ها و مقایسه‌ی نتایج به دست آمده با یکدیگر در به ثمر رساندن این کار بکوشند.

منابع:

- ۱- باقری، م، (۱۳۹۴). رابطه‌ی هوش هیجانی و موفقیت تحصیلی در فارسی‌آموزان غیر فارسی زبان، کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۲- بشارت، م، ع، رضازاده، م.ر. فیروزی، م.، حبیبی، م. (۱۳۸۴). بررسی تأثیر هوش هیجانی بر سلامت روان و موفقیت تحصیلی در مرحله انتقال از دبیرستان به دانشگاه، مجله علوم شناختی، دوره چهارم، شماره ۱۳: ۲۶-۴۱
- ۳- جعفری، م، احمدزاده، ف، (۱۳۹۳) بررسی ارتباط بین مؤلفه‌های هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان، مجله علوم پزشکی رازی، شماره ۱۲۵
- ۴- حنیفی، ف، جویباری، آ. بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر تهران. فصلنامه علمی- پژوهشی، پژوهش‌های مدیریت آموزشی، پاییز ۱۳۸۹، شماره ۵، ص ۵۴-۶۹

ششمین همایش بین‌المللی مطالعات زبان و ادبیات در جهان اسلام

The 6th International Conference on Language and Literature Studies in the Islamic world

- ۵- خلیل آذر ه. مقایسه هوش هیجانی دانش آموزان تیزهوش و عادی و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی، دانش و پژوهش در علوم تربیتی، برنامه ریزی درسی، تابستان ۱۳۸۶، دوره چهاردهم، شماره ۲۱، ص ۱۰۷-۱۲۴
- ۶- دهشیری غ، بررسی رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. تازه‌ها و پژوهش‌های مشاور، ۱۳۸۵، شماره ۵ صفحات ۹۷-۱۰۶
- ۷- رهنما آ؛ و عبدالملکی ج ، بررسی رابطه بین هوش هیجانی و خلاقیت با پیشرفت تحصیلی، اندیشه‌های نوین تربیتی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهراء، تابستان ۱۳۸۸، دوره ۲، شماره ۵، صفحات ۵۵-۷۸
- ۸- زهراکار، ک، بررسی رابطه مؤلفه‌های هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی، اندیشه و رفتار(روانشناسی کاربردی)، پاییز ۱۳۸۵، شماره ۲، صفحات ۸۹-۹۸
- ۹- گلن، دنیل (۱۳۹۵) مغز و هوش عاطفی، ترجمه حمیدرضا بلوچ، تهران پندار تابان
- ۱۰- منصوری، ب. (۱۳۸۰) هنجاریابی آزمون هوش هیجانی سبیر یا شیرینگ در بین دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه‌های دولتی شهرتهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی
- ۱۱- Bar-on, R. (۱۹۹۷). *The Emotional Quotient Inventory (EQ-I): Technical manual*. Toronto, Canada: Multi-Health System, Inc.
- ۱۲- Fahim, M., & Pishghadam, R. (۲۰۰۷). *On the role of emotional, verbal, and psychometric intelligences in the academic achievement of students majoring in language learning*. *Asian EFL Journal*, ۹, ۲۴۰-۲۵۳.
- ۱۳- Goleman, D. (۱۹۹۵). *Emotional intelligence*. New York, NY, England: Bantam Inc.
- ۱۴- Kont, J. & Nowak, D. (۲۰۰۷). *Qualitative evaluation of emotional intelligence*. In *service program for secondary school teacher*. www.nova.education.
- ۱۵- Nelson, D.B., & Low, G.R. (۲۰۰۳). *Emotional intelligence: Achieving Academic and Career Excellence*, Prentice Hall.
- ۱۶- Pishghadam, R., & Ghonsooli, B. (۲۰۰۸). *On the role of emotional intelligence in second language learning and achievement*. *Studies in Foreign Language*, ۴۳, ۴۱-۵۶.
- ۱۷- Vanessa, C.P (۲۰۱۳). *The relationship between emotional intelligence and middle school students with learning disabilities*. Retrieved from www.udini.html.